

Косянчук Сергій,
*к. пед. н., старший науковий співробітник відділу дидактики
Інституту педагогіки НАПН України, Україна*

СОЦІАЛЬНІ ДЕТЕРМІНАНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЛЕКСУ ТЕХНОЛОГІЙ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Потенціал сучасних педагогічних технологій, коли йдеться, передусім, про модернізацію освітнього середовища закладів загальної середньої освіти на засадах особистісно-орієнтованого навчання, значно актуалізується, а надто - з огляду на акмеологічні складники діяльності педагогічних працівників та аксіологічні чинники формування сталої зацікавленості здобувачів освіти знаннями, що у майбутньому стануть основою їхньої професійної діяльності.

У цьому контексті соціальні детермінанти реалізації комплексу технологій профільного навчання слід екстраполювати передусім на предметний зміст і в такий спосіб спрямовувати дію психо- дидактичної системи (тут ми психодидактично називаємо систему реалізації профільного навчання, яка склалась завдяки професійній діяльності педагогічних працівників у конкретному закладі загальної середньої освіти з огляду на навчання учнів за обраними ними профілями) на виконання соціального замовлення - випускника закладу, готового до реалізації свідомого вибору майбутньої професійної діяльності. Така психодидактична система водночас і умова, і інструмент індивідуально-колективного педагогічного впливу на структурно-змістовий, процесуальний, концептуальний рівні моделювання процесу реалізації комплексу технологій профільного навчання, що розвиває особистісний потенціал учня за безпосереднього емоційного спілкування з учителем. З огляду на це, важливою є й умова застосування таких методів навчання, за яких відбувається збудження інтересу до навчання.

Щонайперше, сприятливими вважаються різноманітні ігрові технології, адже вчитель мусить викликати й посилювати в учнів позитивні мотиви до навчальної (й освітньої загалом) діяльності, активізуючи відповідні потреби засвоювати навчальний матеріал, що має новизну, є інтеграційним і практично спрямованим [1], містить певні суперечності, ситуаційні завдання і вправи [3]. Звісно, такий матеріал має відповідати віковим інтересам здобувачів освіти.

За умови, коли учень є рівноправним партнером у процесі дослідження і засвоєння нової інформації, він виступає суб'єктом навчальної взаємодії «учитель - учні». Тому важливо застосовувати технології інтерактивного навчання, що унеможлиблюється без діалогу, моделювання, без використання ситуацій вибору, а також вільного обміну думками і навіть авансування успіху.

Технології інтерактивного навчання (імітаційні та неімітаційні) та відповідні ігри як способи взаємозв'язаної (іноді - взаємозумовленої) діяльності є ефективними задля спільного розв'язання навчальних завдань, розвитку особистості учня. Імітаційні ігри «передбачають освоєння певних процедур, формування уявлень про цілісну сферу діяльності» [4, с. 71]. Неімітаційні методи: проблемний семінар, бесіда, дебати, диспут, дискусія, брифінг, проект т.ін. Технологія навчання на основі дебатів і дискусій «будується як цілеспрямований і впорядкований обмін ідеями, судженнями, думками в групі задля пошуку не стільки єдиної істини, як множинних істин, що постають як обґрунтовані погляди і позиції» [Там само]. Серед імітаційних - неігрові та ігрові. За неігрових технологій відбувається аналіз конкретних ситуацій, виконуються імітаційні вправи, проводяться навчальні прес- конференції, інсценування, відбувається взаємонавчання. За ігрових найкраще проводити тренінги, ділові та рольові ігри, а також ігрове проектування.

У процесі профільного навчання доцільно використовувати різні навчальні технології. Тільки комплексне застосування традиційних та інноваційних навчальних технологій уможливить ефективну реалізацію профільного навчання. Ми вважаємо, соціальні функції освіти, віддзеркалюючи її потенціал і позначаючись на цільовизначенні, посилюють соціальну роль освіти [2], і виправдовують застосування комплексу технологій профільного навчання. Тож різні навчальні технології на різних етапах уроків можуть диференціюватися залежно від завдань, рівня підготовленості учнів, профільного спрямування та дії інших чинників. Форми навчання вирізняються: за особливостями повідомлення навчальної інформації; за характером пізнавальної діяльності учнів, а також залежать від: а) визначених завдань, розв'язання яких спрямовано на руйнування стереотипів; б) підвищення зацікавленості учнів через рефлексію і мотивування їх до самостійної активної навчальної діяльності.

У дослідженні процесу профільного навчання було доведено необхідність поєднання технологій інтерактивного і традиційного навчання. Однак, будь-якій технології навчання властиві як сильні, так слабкі сторони. Саме на це слід зважати, обираючи їх і поєднуючи у процесі розв'язання освітніх завдань. Наприклад, метод «лекція», метод «розповідь», що їх вважають традиційними технологіями і часто відносять до пасивних, були ефективними за потреби передати учням значний обсяг навчального матеріалу у поєднанні зі зразками розв'язування навчальних проблем. Поєднуючи їх з активними й інтерактивними («бесіда», «дидактична гра», «самостійне виконання завдань», «творча вправа» і т. ін.), учителі досягали вищого рівня рефлексії учнів. Зростали і зацікавленість, і рівні засвоюваності навчального матеріалу. Підвищувалася мотивація у навчанні. Помічено, що коли учні проявляли навчальну, навчально-пізнавальну смислову активність під час опанування нового матеріалу, виконання ситуаційних завдань і вправ, написання творів і есе, аналізу життєвих ситуацій, роботи з кейс-стаді, різними джерелами інформації, у т. ч. Інтернет-ресурсами, трансформувалася їхня адаптивно-соціалізаційна мотивованість (щонайперше - зростав інтерес до пізнання сутності соціономічних професій і розкриття їх сенсу для себе). Також видозмінювалася уявлювана ієрархія визнаних у суспільстві життєвих імперативів, що спонукало до гіпотетичного пошуку здобувачами освіти шляхів свого входження у соціум.

Список використаних джерел:

1. Васьківська Г. О. *Людинознавство. Для учнів 10-11-х класів загальноосвітніх навчальних закладів* : навч. посіб. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. 256 с.
2. Косянчук С. В. Формування ціннісно-смислових орієнтацій старшокласників в умовах особистісно-орієнтованого навчання. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти* : зб. наук. праць. Рівне : РДГУ, 2014. Вип. 8(51). С. 132-136.
3. Осадченко І. І. *Теорія і практика ситуаційного навчання у підготовці майбутніх учителів початкової школи* : монографія. Умань : 1111 Жовтий, 2011. 414 с.
4. Пометун О. І. Оновлення дидактичних систем, методик і педагогічних технологій. *Біла книга національної освіти України*. Київ, 2009. С. -73.